

**O‘ZBEKISTON KELAJAGINI SHAKLLANTIRISHDA JSTNING HAL QILUVCHI ROLI:
MINTAQALAR BO‘YICHA BARQAROR VA INKLYUZIV RIVOJLANISH****Abdullayev Axrorjon Axadjon o‘g‘li**Qo‘qon universiteti Iqtisodiyot yo‘nalishi 4-bosqich talabasi
+998911420642**Ilmiy rahbar: Mulaydinov Farxod Murotovich**

Qo‘qon universiteti Akademik ishlar departamenti boshlig‘i

E-mail: ahrorjon1611@gmail.com

Annotatsiya: Aniq misollarni o‘rganib, JSTga a‘zo boshqa mamlakatlar tajribasini tahlil qilgan holda, ushbu maqola O‘zbekistonning mintaqaviy rivojlanishi uchun JSTga a‘zolikning o‘zgaruvchan salohiyatini har tomonlama tushunishga qaratilgan. Unda oldinda turgan muammolar va imkoniyatlar o‘rganilib, mamlakat JST integratsiyasining uning turli mintaqalariga ijobiy ta‘sirini maksimal darajada oshirish uchun amalga oshirishi mumkin bo‘lgan muhim qadamlarni belgilab beradi.

Kalit so‘zlar: Rivojlanish, JST, taraqqiyot, iqtisodiy o‘shish, boshqaruv, daromad, muammolar, imkoniyatlar

Kirish

Markaziy Osiyoda strategik jihatdan joylashgan O‘zbekiston o‘z taraqqiyot yo‘lining hal qiluvchi pallasida turibdi. Mamlakat uzoq muddatli farovonlik sari yo‘lni belgilar ekan, uning turli mintaqalarida barqaror va inklyuziv o‘shishni rag‘batlantirish masalasi birinchi o‘ringa chiqadi. Bu sa‘y-harakatlarda Jahon Savdo Tashkiloti (JST) O‘zbekistonni jahon savdo tizimiga integratsiya qilish va uning ulkan salohiyatini ochish uchun asos taklif qiluvchi hal qiluvchi katalizator sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Ushbu maqola JSTga a‘zolik va O‘zbekistonning mintaqaviy rivojlanish intilishlari o‘rtasidagi murakkab munosabatlarni o‘rganadi. U global savdo qoidalarini qabul qilish qanday yo‘l ochishi mumkinligini o‘rganadi:

- Kengaytirilgan iqtisodiy imkoniyatlar: Savdo to‘siqlarini kamaytirish va adolatli raqobatni rag‘batlantirish orqali JSTga a‘zolik O‘zbekiston mintaqalarida iqtisodiy faollikni rag‘batlantirishi, xorijiy sarmoyalarni jalb qilishi va mahalliy biznesning o‘shishiga yordam berishi mumkin. Bu, o‘z navbatida, yangi ish o‘rinlari yaratish, aholi daromadlarini oshirish va mintaqa iqtisodiyotini yanada faollashtirishga hissa qo‘shishi mumkin.

- Raqobatbardoshlikning oshishi: Jahon bozoriga integratsiyalashuv O‘zbekistondagi mintaqaviy biznesni sifat va samaradorlikning xalqaro standartlariga moslashishga majbur qiladi. Bu innovatsiyalar va texnologik yutuqlarni rag‘batlantiradi, umumiy samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshiradi va natijada yanada mustahkam mintaqaviy iqtisodiyotga olib keladi.

- Barqaror rivojlanish: JSTning shaffoflik, to‘g‘ri boshqaruv va barqaror savdo amaliyotiga urg‘u berishi O‘zbekiston mintaqalarida mas‘uliyatli iqtisodiy o‘shish uchun asos yaratadi. Ekologik toza amaliyot va resurslarni mas‘uliyatli boshqarishni targ‘ib qilish orqali JSTga a‘zolik mamlakat uchun yanada barqaror kelajakni qurishga hissa qo‘shishi mumkin.

- Inklyuziv o‘shish: JSTning inklyuzivlikka sodiqligi savdo foydalari jamiyatning barcha qatlamlariga yetib borishini ta‘minlaydi. Bu kichik va o‘rta korxonalar (KO‘B) va ayollarning xalqaro savdodagi ishtirokini rag‘batlantirishni, shu orqali O‘zbekistonning turli mintaqalarida teng huquqli rivojlanishni ta‘minlashni o‘z ichiga oladi.

O‘zbekiston ushbu muhim yo‘lga chiqish orqali o‘zining to‘liq salohiyatini ochish va uzoq muddatli farovonlik va barqaror, inklyuziv rivojlanishni ta‘minlagan holda o‘zining barcha hududlari uchun porloq kelajak qurish uchun global savdo kuchidan foydalanish imkoniyatiga ega.

Asosiy qism

O‘zbekistonning turli mintaqalari iqtisodiy o‘shish va rivojlanish uchun ulkan salohiyatga ega. Farg‘ona vodiysining unumdor yerlaridan tortib foydali qazilmalarga boy Qoraqalpog‘istongacha bo‘lgan har bir hudud o‘ziga xos boylik va kuchli tomonlarga ega. Biroq, bu potentsialni ochish muayyan mintaqaviy muammolarni hal qiluvchi va barqaror, inklyuziv rivojlanishga yordam beruvchi samarali strategiyalarni talab qiladi. Bu erda Jahon savdo tashkiloti (JST) hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Iqtisodiy integratsiya va o‘shishni rag‘batlantirish

JSTga a‘zolik O‘zbekiston mintaqalariga global savdo tizimiga muammosiz integratsiyalashish imkoniyatini beradi. Savdo to‘siqlarini kamaytirish va xalqaro bozorlarga kirishni osonlashtirish orqali JST mintaqaviy iqtisodiy faollikni bir necha usul bilan rag‘batlantirishi mumkin:

- **Eksport imkoniyatlarini oshirish:** JSTga a‘zolik potentsial mijozlarning keng tarmog‘iga kirishni ta‘minlaydi, bu esa mintaqaviy korxonalariga o‘z tovar va xizmatlarini kengroq bozorga eksport qilish imkonini beradi, bu esa daromad va ish o‘rinlarining oshishiga olib keladi.

- **Xorijiy sarmoyani jalb qilish:** JST qoidalari bilan mustahkamlangan barqaror va bashorat qilinadigan savdo muhiti yangi bozorlar va ishlab chiqarish bazalarini izlayotgan xorijiy investorlarni jalb qilishi mumkin. Ushbu investitsiyalar mintaqaviy iqtisodiy o‘shishni yanada kuchaytirib, kapital, texnologiya va tajriba olib kelishi mumkin.

- **Raqobatbardoshlikni oshirish:** Qoidalarga asoslangan tizim doirasida ishlash mintaqaviy korxonalarini sifat, samaradorlik va innovatsiyalarning xalqaro standartlarini qabul qilishga undaydi. Bu samaradorlikni oshiradi va raqobatbardoshlikni oshiradi, bu esa ularga jahon bozorida samarali raqobatlashish imkonini beradi.

JSTga a‘zo boshqa mamlakatlarning amaliy tadqiqotlari ushbu imtiyozlarning ishonchli dalillarini beradi. Masalan, 2007 yilda Vyetnamning JSTga a‘zo bo‘lishi uning, xususan, tikuvchilik va poyabzal eksporti hajmining sezilarli o‘shishiga olib keldi, millionlab ish o‘rinlari, xususan, qishloq joylarida ayollar uchun yaratildi. Xuddi shunday, Gruziyaning JSTga a‘zo bo‘lishi eksportni diversifikatsiya qilish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga yordam berdi, bu uning iqtisodiy o‘shishiga va qashshoqlikni kamaytirishga yordam berdi.

Barqaror savdo amaliyoti orqali barqarorlikni oshirish

JSTning barqaror rivojlanishga e‘tibor qaratilishi O‘zbekiston mintaqalarida mas‘uliyatli iqtisodiy o‘shish uchun zamin yaratadi. Bunga quyidagilar kiradi:

- ✚ **Ekologik barqarorlikni rag‘batlantirish:** JSTning Savdo yo‘lidagi texnik to‘siqlar to‘g‘risidagi bitimi va boshqa savdo shartnomalari ekologik toza ishlab chiqarish jarayonlarini

qabul qilishni va qayta tiklanadigan resurslardan foydalanishni rag‘batlantiradi, mintaqalarning yanada barqaror iqtisodiy modelga o‘tishiga yordam beradi.

✚ **Resurslarni mas‘uliyatli boshqarishni qo‘llab-quvvatlash:** JSTning subsidiyalar va boshqa savdoni buzuvchi choralar to‘g‘risidagi qoidalari tabiiy resurslardan ortiqcha foydalanishni, resurslarni mas‘uliyatli boshqarishni va kelajak avlodlar uchun atrof-muhitni saqlashni rag‘batlantiradi.

✚ **Oziq-ovqat xavfsizligini oshirish:** Qishloq xo‘jaligi bo‘yicha JST kelishuvi adolatli va bashorat qilinadigan qishloq xo‘jaligi savdosini ta‘minlash, samarali ishlab chiqarish va oziq-ovqat mahsulotlaridan foydalanishni rag‘batlantirish, O‘zbekiston mintaqalarida oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlashga ko‘maklashishga qaratilgan.

Ushbu chora-tadbirlar O‘zbekiston hududlariga iqlim o‘zgarishi, resurslar tanqisligi va boshqa ekologik muammolarga chidamlilikni oshirishga, uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik va farovonlikni ta‘minlashga yordam beradi.

Inklyuziv o‘sishni rag‘batlantirish va tengsizlikni kamaytirish

JSTning inklyuzivlikka sodiqligi savdoning afzalliklari O‘zbekiston mintaqalaridagi jamiyatning barcha qatlamlariga yetib borishini ta‘minlashga qaratilgan. Bunga quyidagilar kiradi:

- **Mikro, kichik va o‘rta korxonalarni (MSME) rag‘batlantirish:** JSTning Savdoni osonlashtirish to‘g‘risidagi bitimi va boshqa tashabbuslar savdo tartib-qoidalarini soddalashtirish va ma‘muriy yuklarni kamaytirishga qaratilgan bo‘lib, kichik va o‘rta korxonalarning xalqaro savdoda faolroq ishtirok etishiga yordam beradi.

- **Ayollar va zaif guruhlarning imkoniyatlarini kengaytirish:** JSTning Savdo va gender tashabbusi va boshqa dasturlari ayollar va boshqa zaif guruhlarning savdodagi ishtirokini rag‘batlantiradi, iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish va mintaqalar bo‘ylab tengsizlikni kamaytirishga hissa qo‘shadi.

- **Qishloq taraqqiyotini qo‘llab-quvvatlash:** JST qoidalari qishloq infratuzilmasiga sarmoya kiritishni rag‘batlantirishi va qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini eksport qilishni osonlashtirishi, iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishi va qishloq hududlarida turmush darajasini yaxshilashi mumkin.

Jamiyatning barcha qatlamlari savdodan manfaat ko‘rishini ta‘minlash orqali JST O‘zbekistonda rivojlanish jarayonida hech kimni ortda qoldirmasdan adolatli va adolatli jamiyat qurishga hissa qo‘shishi mumkin.

Takliflar:

1. Keng qamrovli strategiyani ishlab chiqish: O‘zbekiston hukumati mintaqaviy rivojlanish maqsadlariga erishish uchun JSTga a‘zolikdan foydalanish bo‘yicha milliy strategiyani ishlab chiqishi kerak. Ushbu strategiya har bir mintaqaga uchun aniq maqsadlar, muddatlar va harakatlar rejalarini o‘z ichiga olishi kerak.

2. Potentsial oshirishga e‘tibor qarating: O‘quv dasturlari va texnik yordamga sarmoya kiritish mintaqaviy hukumatlar va korxonalarni JST doirasida samarali harakat qilish uchun zarur bo‘lgan bilim va ko‘nikmalar bilan ta‘minlash uchun juda muhimdir.

3. Infratuzilmani rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berish: transport, logistika va kommunikatsiya infratuzilmasini yangilash mintaqaviy ishlab chiqaruvchilarni xalqaro bozorlarga ulash va savdo oqimlarini osonlashtirish uchun muhim ahamiyatga ega.

4. Normativ-huquqiy hujjatlarning shaffofligi va samaradorligini rag‘batlantirish: bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish, ma‘muriy yuklarni kamaytirish va shaffoflikni ta‘minlash bo‘yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish ish-bilarmonlik muhitini sezilarli darajada yaxshilash va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish imkonini beradi.

Ushbu takliflarni inobatga olgan holda O‘zbekiston o‘zining turli mintaqalari salohiyatini to‘liq ishga solish va barcha fuqarolari uchun yanada gullab-yashnagan, qamrab oluvchi va barqaror kelajak qurish uchun JST qudratidan foydalanishi mumkin.

Xulosa

O‘zbekistonning barqaror va inklyuziv rivojlanish sari sayohati uning jahon savdo tizimi bilan aloqasi bilan uzviy bog‘liq. Jahon savdo tashkiloti tomonidan taqdim etilgan qoidalar va imkoniyatlardan foydalangan holda, mamlakat o‘zining ulkan salohiyatini ochib, turli mintaqalarini gullab-yashnashi uchun imkoniyatlarga ega bo‘lishi mumkin.

Oldindagi yo‘l salohiyatni oshirish, infratuzilmadagi kamchiliklarni bartaraf etish va savdoni osonlashtirishni kuchaytirish majburiyatini talab qiladi. Ushbu muhim qadamlarni qo‘yish orqali O‘zbekiston JSTga a‘zolikning potentsial afzalliklarini haqiqatga aylantirishi, iqtisodiy o‘shishni, ekologik barqarorlikni va o‘z mintaqalari bo‘ylab ijtimoiy tenglikni qo‘llab-quvvatlashi mumkin. Bu esa, o‘z navbatida, barcha fuqarolarning porloq kelajak sari yo‘l ochadi, uzoq muddatli farovonlikni ta‘minlaydi va globallashtirilgan dunyo chaqiriqlari va imkoniyatlarini yengishga tayyor O‘zbekiston yanada mustahkam bo‘ladi.

O‘zbekiston ushbu muhim yo‘lga chiqar ekan, xalqaro hamjamiyat texnik yordam ko‘rsatish, ilg‘or tajriba almashish va manfaatdor tomonlar o‘rtasida hamkorlikni rivojlantirish orqali muhim rol o‘ynashi mumkin. Birgalikda ishlash orqali biz O‘zbekistonning jahon savdo tizimiga integratsiyalashuvi o‘z hududlarini kengaytirishini va barcha uchun yanada barqaror va inklyuziv kelajakka hissa qo‘shishini ta‘minlashimiz mumkin.

O‘zbekiston mintaqalarining kelajagi uning JSTning o‘zgartiruvchi kuchidan foydalanish qobiliyatiga bog‘liq. Ko‘rish, sadoqat va jamoaviy harakatlar bilan millat hech bir mintaqani ortda qoldirmasdan, ertangi kunni yanada yorqinroq va qamrab oluvchi ta‘minlab, farovonlik va taraqqiyotning yangi davrini ochishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A Abdullaev. (2022). [O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI UCHUN JSTGA A‘ZO BO‘LISH SABAB MUAMMO VA NATIJALARI](#). RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA TA‘LIM ISTIQBOLLARI 1 (2), 113-121
2. Akhmadjonov, O., Abdullaev, A., Karimova, S., & Solijonova, F. (2022). Jahon savdo tashkiloti boshqaruv tizimi. Scientific progress, 3(2), 343-347.

3. Akhrorjon, Abdullayev, and Keldiboyeva Zumradkhan. "The impact and results of membership of the wto on the education system." *Educational Research in Universal Sciences* 1, no. 5 (2022): 24-32.

4. Tursunboy o‘g‘li, N. J., & Axadjon o‘g‘li, A. A. (2023). O‘ZBEKISTONNING JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A‘ZO BO‘LISH UCHUN UZOQ YO‘LI VA XITOIY TAJRIBASI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1, 43-47.

5. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O‘QISHNI YETKAZIB OLISHGA QIYNALAYOTGAN O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.

6. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O‘QISH SAVODXONLIGINI O‘RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.